

Hout is een van de meest tastbare producten die het bos ons kan leveren. Op 24 februari jongstleden vond de 22ste Nederlandse Rondhoutveiling plaats. Dit jaar lag er een recordhoeveelheid van 1250 kuub hout, verdeeld over maar liefst 439 kavels en 49 verschillende houtsoorten op de Rolbaan klaar om geveild te worden. Een goede aanleiding voor de commissie Natuurlijke Verjonging van de KNBV om een excursie te organiseren naar de Rolbaan. Welke kennis is eigenlijk nodig voor het organiseren van deze unieke rondhoutveiling op Nederlandse bodem? Excursieleider Meindert Bruggemans (regiobeheerder bij Bosgroep Midden Nederland en al 22 jaar keurmeester voor de Rondhoutveiling) voorzag de, veelal nog studerende, deelnemers van alle ins and outs.

> Welk hout op de Rolbaan?

Bij het keuren van hout komt veel kijken. Kromming van de stam, jaarringstructuur, ligging van het kernhout in de stam, verkleuringen in het hout: overal wordt op gelet om uiteindelijk tot een kwaliteitswaardering van het aangeboden hout te komen, aan de hand waarvan wordt beoordeeld of het hout geschikt is voor de veiling. Daarbij maken echter niet alleen de meest kaarsrechte, dikke, knoestvrije stammen kans op een plaatsje op de Rolbaan. De Rondhoutveiling is ook juist de plaats waar bijzondere stammen, met bijvoorbeeld bijzondere vergroeiingen of verkleuringen, in hun waarde worden geschat. Daarnaast komt er bij het vullen van de Rolbaan meer kijken dan alleen het beoordelen van de houtkwaliteit. Zelfs over de indeling en volgorde van de kavels bleek goed te zijn nagedacht om de aandacht tijdens de veiling van begin tot eind te kunnen vasthouden.

Kennis van hout

Meinderts brede kennis over houtkwaliteit en het keuren van hout is gestoeld op jarenlange ervaring in het bos- en houtvak. Maar hoe zit het eigenlijk met de nieuwe generaties bosstudenten? Worden zij nog steeds klaargestoomd voor het bos- en houtvak? Of is, met de door de jaren heen verbrede kijk op natuur in zijn algemeenheid, binnen de opleidingen de specifieke aandacht voor het hout verdwenen? En daarmee uit de toekomst van het vak? Tijd voor een kleine inventarisatie.

Foto Annemiekke Visser, Bosreman Beheer Advies

Houtkennis in de verjonging van de bos- en houtsector

Leren door te doen

Uit een interessant gesprek met een rondhout-handelaar volgt dat bij het aanbod aan nieuwe, jonge werknemers de spoeling wat betreft houtkennis vrij dun is. Op het gebied van bosbeheer of (andere) ecologische/ natuuronderwerpen komen de young professionals beslagen ten ijs, maar bij de houtkennis is dat beduidend minder het geval. Dat is ergens ook niet zo gek. Kennis van hout kan je niet alleen uit een leerboek halen. Hout leer je vooral kennen door er veel mee bezig te zijn. Praktijkervaring, het zien, voelen en ruiken van het hout maakt dat je bekend wordt met de eigenschappen van verschillende soorten en kwaliteiten hout.

Daarbij is goed onderwijs een vereiste. Onvolgende gelegenheid om tijdens de opleiding naar bos en hout te kijken is echt een gemis, zegt Ute Sass-Klaassen, universitair hoofddocent en docent houtkunde aan de Wageningen Universiteit. In de bos- en natuurbeheerstudies in Wageningen komt in de bachelor in het vak 'forest resources' het thema hout aan bod, waarbij wordt ingegaan op houtherkenning en toepassing van hout. In de master komt het onderwerp houtkennis eigenlijk niet aan bod.

Aandacht voor hout

Vanuit John Ridders, coördinator van de studierichtingen "beheer van bos en natuur" en "international timber trade" in de opleiding bos- en natuurbeheer aan Van Hall Larenstein in Velp, klinkt eenzelfde geluid als het gaat om de wens om het onderdeel hout de komende jaren verder uit te breiden. Hier wordt in het tweede jaar een beheerplan geschreven, waarbij de studenten kennis maken met houtsortimentering. In het derde jaar van de opleiding komt in de bovengenoemde

specialisaties een reeks over bosexploitatie aan bod, waarin de onderdelen houtsortimentering, houthandel en houttaxatie worden behandeld. Deze reeks is samen met de AVIH opgezet en zal de komende jaren nog verder worden uitgebreid. John Ridders geeft aan dat vanuit het werkveld een groeiende behoefte blijkt aan meer houtkennis in het onderwijs. Ook Meindert Bruggemans wijst op deze ontwikkeling. Afgelopen jaren is de aandacht voor hout afgenomen. Doordat in de jaren negentig de natuurlobby sterk toenam werd het bos in toenemende mate voornamelijk als natuurtype gezien. Omdat dit beeld ook met subsidies voor natuurwaarden en -functies van het bos gestuurd werd is er een tijd minder aandacht geweest voor de producerende functie van het bos. Deze ontwikkeling is ook in de opleidingen terug te zien. Zo werd de Wageningse studie bosbouw rond de eeuwwisseling verbreed naar bos- en natuurbeheer en verdwenen de 'bosbouw'-vakken langzamerhand uit het lespakket.

Hout in de praktijk

Gedegen basiskennis over sortimentering van hout zit niet meer standaard in de portefeuille van de afgestudeerde bos- en natuurbeheerder. En dat is jammer, vindt ook Meindert. Een blesser heeft bijvoorbeeld kennis nodig van de verschillende houtkwaliteiten, omdat het tijdens het vormen van verschillende partijen hout zowel voor de bouseigenaar als voor de houtkoper waardevol is als er eenheid van houtkwaliteit binnen de partij aanwezig is. Als een partij A-kwaliteit douglas wordt samengevoegd met een partij grove den uit eerste dunning, dan zal dat de uiteindelijke prijs die de bouseigenaar voor het hout kan krijgen naar beneden kunnen halen. En de aannemer is wellicht alleen geïnteresseerd in de douglas

en kan met de jonge grove dennetjes eigenlijk weinig beginnen (of vice versa natuurlijk). Ook een bosbeheerder moet zich in het bos een beeld kunnen vormen van wat hij aan houtkwaliteit beschikbaar heeft en welke sortimenten hij uit het bos zou willen halen, om hiermee in het beheer gericht rekening te kunnen houden.

Meer met hout?

Nu klimaatverandering aan de orde van de dag is, en concepten als circulair en biobased hoog in het vaandel staan, is er meer en vernieuwde aandacht voor hout. En terecht. Hout was al biobased voordat biobased zich als heilige graal in de hedendaagse groene hype van circulair en duurzaam ontpopte. En daar mogen we als sector best trots op zijn.

Er is dus een groeiende vraag naar hout. Hout wordt een steeds belangrijkere grondstof voor allerhande toepassingen. (Toekomstig) bosbeheerders krijgen hierdoor te maken met een steeds belangrijker wordende taak als waarborgers van de beschikbaarheid van geschikt hout. Hier ligt een belangrijke taak voor de opleidingen. De basis van het hout ligt in het bos en de basis van het houtvak ligt in de houtkennis. Goed bosbeheer en een gedegen kennis van hout zijn van belang om het bos- en houtvak zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren. Het is daarom van belang dat het onderwijs goed aansluit op de praktijk, om zo de continuïteit van twee essentiële steunpilaren (boskennis en houtkennis) van de sector, en daarmee de continuïteit van de sector, te kunnen waarborgen.<

Jasprina Kremers, adviseur bij Stichting Probos en is voorzitter van de commissie Natuurlijke Verjonging